

ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2014 КОВАЛЬЧУК Н. О., КОРБУТЯК А. Г.

УДК 330.341

Ковальчук Н. О., Корбутяк А. Г. Підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств

Мета статті полягає у визначенні та узагальненні критеріїв і методик оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств, встановленні взаємозв'язку між ними на основі аналізу існуючих наукових підходів у даній проблематиці. При аналізі, систематизації та узагальненні наукових праць багатьох учених розглянуто існуючий понятійний апарат визначення фінансово-економічної безпеки підприємства, узагальнено наукові підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки на макрорівні. У результаті дослідження було запропоновано власне трактування фінансово-економічної безпеки підприємства. Проаналізовано фінансово-економічну безпеку одного з найбільших вітчизняних виробників товарів легкої промисловості – ТДВ «Трембіта» за комплексом показників оцінки фінансового стану. Для досліджуваного підприємства визначено індикатори та межі, вище (нижче) яких йому загрожуватиме фінансова криза. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є питання вибору критеріїв (індикаторів) оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, системи показників, що її характеризують, і самих методичних підходів до визначення рівня фінансово-економічної безпеки.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, критерії фінансово-економічної безпеки, підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Ковальчук Наталя Олександрівна – кандидат економічних наук, асистент, кафедра фінансів, Буковинський державний фінансово-економічний університет (вул. Манфреда Штерна, 1, Чернівці, 58000, Україна)

E-mail: nata.kovalchuk88@mail.ru

Корбутяк Аліна Георгіївна – кандидат економічних наук, асистент, кафедра фінансів, Буковинський державний фінансово-економічний університет (вул. Манфреда Штерна, 1, Чернівці, 58000, Україна)

E-mail: olenets2007@ukr.net

УДК 330.341

UDC 330.341

Ковальчук Н. А., Корбутяк А. Г. Подходы к оценке финансово-экономической безопасности отечественных предприятий

Цель статьи заключается в определении и обобщении критериев и методик оценки финансово-экономической безопасности отечественных предприятий, установлении взаимосвязи между ними на основе анализа существующих научных подходов в данной проблематике. При анализе, систематизации и обобщении научных трудов многих ученых рассмотрен существующий понятийный аппарат определения финансово-экономической безопасности предприятия, обобщены научные подходы к оценке уровня финансово-экономической безопасности на макроуровне. В результате исследования была предложена собственная трактовка финансово-экономической безопасности предприятия. Проанализирована финансово-экономическая безопасность одного из крупнейших отечественных производителей товаров легкой промышленности – ОДО «Трембита» по комплексу показателей оценки финансового состояния. Для исследуемого предприятия определены индикаторы и границы, выше (ниже) которых ему грозит финансовый кризис. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является вопрос выбора критериев (индикаторов) оценки финансово-экономической безопасности предприятия, системы показателей, ее характеризующих, и самих методических подходов к определению уровня финансово-экономической безопасности.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, критерии финансово-экономической безопасности, подходы к оценке финансово-экономической безопасности.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Ковальчук Наталья Александровна – кандидат экономических наук, асистент, кафедра финансов, Буковинский государственный финансово-экономический университет (ул. Манфреда Штерна, 1, Черновцы, 58000, Украина)

E-mail: nata.kovalchuk88@mail.ru

Корбутяк Алина Георгиевна – кандидат экономических наук, асистент, кафедра финансов, Буковинский государственный финансово-экономический университет (ул. Манфреда Штерна, 1, Черновцы, 58000, Украина)

E-mail: olenets2007@ukr.net

Koval'chuk N. O., Korbutyak A. G. Approaches to the Evaluation of the Financial and Economic Safety of the Domestic Enterprises

The article is aimed at identifying and synthesizing the criteria and methods of evaluation of the financial and economic safety of the domestic enterprises, establishing relationships between them on the basis of an analysis of the existing research approaches in this range of problems. In the analysis, systemization and synthesis of the scientific works of many scientists the existing conceptual framework for identifying the financial and economic safety of the enterprise was considered, as well as the scientific approaches to evaluation of the level of financial and economic security at a macro level were summarized. As a result of the study an author's own interpretation of the financial and economic safety of the enterprise was proposed. The financial and economic safety of one of the largest domestic producers of light industry goods – the SLC «Trembita» was analyzed on basis of a set of indicators for evaluating the financial situation. For the studied enterprise were defined indicators and limits, while the higher (lower) position of the enterprise against these meant a financial crisis threat. The prospect of the further research in this area is related to the question of choice of criteria (indicators) to evaluate the financial and economic safety of the enterprise, the system of indicators, which characterize such safety, and the methodological approaches to determine the level of the economic and financial safety.

Key words: financial and economic safety, economic and financial safety criteria, approaches to the evaluation of the financial and economic safety.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Koval'chuk Natalya O. – Candidate of Sciences (Economics), Assistant, Department of Finance, Bukovina State Finance and Economics University (vul. Manfreda Shterna, 1, Chernivtsi, 58000, Ukraine)

E-mail: nata.kovalchuk88@mail.ru

Korbutyak Alina G. – Candidate of Sciences (Economics), Assistant, Department of Finance, Bukovina State Finance and Economics University (vul. Manfreda Shterna, 1, Chernivtsi, 58000, Ukraine)

E-mail: olenets2007@ukr.net

В умовах тотальної нестабільності, коли на стан і розвиток вітчизняної економіки впливає, головним чином, політична нестабільність та воєнна агресія, питання національної безпеки в цілому та фінансово-економічної безпеки зокрема стоїть надзвичайно гостро. Проблеми, що існують у сфері забезпечення економічної безпеки держави, створюють підґрунтя для дестабілізації функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання, і, цим самим, не дозволяють створити умови для головного – стабілізації економічного розвитку країни в такий складний час. Саме тому забезпечення фінансово-економічної безпеки держави в цілому та підприємства зокрема є однією з актуальних проблем сьогодення. Загальновідомо, що вказані індикатори на рівні держави безпосередньо стосуються і діяльності суб'єктів господарювання, адже неможливо визначити, наприклад, ВВП держави, не маючи уявлення про обсяг виготовленої підприємством промислової продукції.

Проблеми фінансово-економічної безпеки підприємств останнім часом набули широкого розповсюдження, що зумовлено високою ймовірністю банкрутства останніх внаслідок незадовільного їх фінансового стану. Однак слід наголосити, що методика оцінювання фінансово-економічної безпеки повинна охоплювати вже існуючі надбання сучасної економічної науки та здійснюватися постійно і вдосконалюватися, а не реалізовуватися постфактум, тобто у випадку настання фінансової кризи.

Основні аспекти оцінювання фінансово-економічної безпеки держави в цілому та підприємств зокрема висвітлені в наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених: Ареф'євої О. В., Барановського О. І., Белоус Н. Д., Бланка І. О., Васечко Л. І., Горячевої К. С., Єрмошенко М. М., Ілляшенко С. Н., Пастернак-Таранушенко Г. А. та багатьох інших [1 – 15].

Мета статті полягає у визначенні та узагальненні критеріїв і методик оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств, встановлення взаємозв'язку між ними на основі аналізу існуючих наукових підходів у даній проблематиці. Завдання дослідження полягає у формулюванні сутності поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» та методики її оцінювання, що дозволяє доповнити, розширити світогляд у проблематиці стану визначення фінансово-економічної безпеки та підходів щодо її оцінювання.

Поняття фінансово-економічної безпеки підприємства науковцями трактується неоднозначно. Перш за все, фінансова безпека науковцями розглядається як складова економічної безпеки, хоча, на наш погляд, завдяки їхньому тісному взаємозв'язку їх можна трактувати як одне ціле.

Розглянемо існуючий понятійний апарат визначення фінансової безпеки підприємства за допомогою *табл. 1*.

Таблиця 1

Сучасні підходи щодо визначення фінансово-економічної безпеки підприємства

№ з/п	Автор(-и)	Зміст трактування
1	2	3
1	Васечко Л. І. [5]	«...розглядається як один із найважливіших пріоритетів, оскільки виступає основою ефективного управління ресурсами (причому, не лише фінансовими) з метою захисту діяльності вітчизняного суб'єкта господарювання від недобросовісної конкуренції. У свою чергу, її незабезпечення, призведе до таких негативних наслідків, як банкрутство, регрес галузей та, врешті-решт, підриєв системи забезпечення існування держави в цілому»
2	Пастернак-Таранушенко Г. А. [12]	«...це захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, яка забезпечується адміністрацією і колективом підприємства шляхом реалізації заходів правового, економічного, організаційного інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру»
3	Ілляшенко С. М. [10]	«...це стан ефективного використання його ресурсів та існуючих ринкових можливостей, здатний забезпечити попередження внутрішніх і зовнішніх загроз та його тривале виживання, що забезпечує сталий розвиток на ринку відповідно до обраної місії»
4	Черниш О. В. [15]	по-перше, як «комплексне поняття, яке інтегрує в собі систему заходів, механізм їх генерування та забезпечення й проявляється через відповідний стан, який характеризується стабільністю, адаптивністю та позитивною динамікою економічної та інших взаємопов'язаних систем підприємства», по-друге, як «рівень захищеності від негативних впливів оточуючого середовища, який досягається за рахунок відповідності фінансового, кадрового, техніко-технологічного та економічного потенціалів стратегічним цілям та завданням підприємства»
5	Корбутяк А. Г. [11]	«...це такий стан його економічної системи, який характеризується внутрішньою збалансованістю, стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, високим рівнем адаптованості до мінливих умов зовнішнього середовища та її здатністю забезпечувати на основі реалізації інтересів власників корпоративних прав, інвесторів свій сталий і ефективний розвиток відповідно до стратегічної мети суб'єкта господарювання»

1	2	3
6	Лисенко Ю. Г., Андрієнко В. М. [16]	«...як кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну можливість захисту його пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів від визначених реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової політики підприємства»
7	Ермошенко М. М., Горячева К. С. [8]	«...це фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій та послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи»
8	Бланк І. О. [4]	«...як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах»

Отже, більшість вчених ставлять акцент на тезі, що базується на визначенні фінансової безпеки держави, тільки екстраполюють її на мікрорівень. І в загальному випадку фінансову безпеку суб'єкта підприємництва представляють як певний механізм, що забезпечує, з одного боку, стабільність фінансової системи господарського суб'єкта шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого – її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів.

Очевидним є той факт, що необхідний комплексний підхід до даної проблематики, що поєднуватиме в собі всі вказані вище, іноді відірвані один від одного елементи, в єдину систему, що постійно діятиме і розвиватиметься.

Враховуючи основні характерні риси економічної та фінансової безпеки, а також узагальнюючи визначення, наведені в табл. 1, пропонуємо власне трактування *фінансово-економічної безпеки підприємства*: це такий стан його економічної системи, який характеризується внутрішньою збалансованістю, стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, високим рівнем адаптованості до мінливих умов зовнішнього середовища та її здатністю забезпечувати фінансово-господарську діяльність на основі реалізації інтересів власників корпоративних прав, інвесторів шляхом оптимального поєднання наявного інструментарію діагностичного та контролюючого фінансового характеру.

Отже, аналіз наявних наукових напрацювань у сфері проблематики з формування фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва [1 – 7; 12 – 15] підтвердив, що вона визначається:

- ✦ стійкістю і стабільністю фінансового стану підприємства;
- ✦ рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами;
- ✦ збалансованістю фінансових потоків і розрахункових відносин;
- ✦ ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності;
- ✦ рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками.

Проведений аналіз методів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, наведених у науковій літературі [6 – 10; 13 – 15], дозволив виділити такі основні підходи.

Індикаторний підхід полягає в порівнянні фактичних значень показників фінансово-економічної безпеки з пороговими значеннями її індикаторів. За такого підходу найвищий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства досягається за умови, якщо вся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного індикатора досягається не в ущерб іншим.

За *методичним підходом* Іващенко О. В. [9] для оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємства доцільніше використовувати такі показники: ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності, оцінки прогнозу банкрутства. Розпорошеність показників, якими оцінюється економічна надійність підприємства, значно ускладнює процес прийняття рішення щодо оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємства. Це обумовлює бажання підприємств для оцінки стану фінансово-економічної безпеки використовувати один критерій. Як такий критерій може бути обраний один із одиничних показників, вказаних вище, або узагальнюючий показник, який складається із декількох одиничних показників. Так, Н. А. Гринюк пропонує використовувати як такий індикатор показник запасу фінансової міцності підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід полягає у визначенні часткового функціонального критерію в розрізі окремих функціональних складових фінансово-економічної безпеки. Його розраховують як відношення сукупного упередженого збитку (отриманої вигоди) за окремою складовою фінансово-економічної безпеки підприємства до суми витрат, пов'язаних з реалізацією заходів по упередженню збитків від впливу негативних явищ і вартості понесеного збитку, який не вдалося упередити. Чим вище значення цього показника, тим більше вигоди від здійснених заходів щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки окремої функціональної складової підприємства.

Сукупний критерій фінансово-економічної безпеки розраховують як середньозважену величину часткового функціонального критерію фінансово-економічної безпеки на питому вагу значимості впливу цієї функціональної складової на стан фінансово-економічної безпеки підприємства в цілому.

Останнім часом поширення набув третій підхід до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки. Він передбачає реалізацію таких етапів [14]:

Етап 1. Формується перелік показників за кожною функціональною складовою фінансово-економічної безпеки.

Етап 2. Експертним шляхом встановлюються вагові значення впливу окремих показників на результат уживаних заходів щодо безпеки в розрізі окремих функціональних складових фінансово-економічної безпеки.

Етап 3. Здійснюється визначення часткового інтегрального показника за кожною функціональною складовою фінансово-економічної безпеки.

Єрмошенко М. М., Горячева К. С. [8] пропонують знаходити частковий інтегральний показник як серед-

ньозважену суму добутків значення окремого індикатора на питому вагу його впливу у складі відповідної групи індикаторів.

Водночас Гнилицька Л. В. розраховує частковий інтегральний показник як середньозважену суму добутків значення окремого індикатора, визначеного у балах, що характеризує його відповідність граничному значенню, на питому вагу його впливу у складі відповідної групи індикаторів.

Етап 4. Визначається узагальнений критерій оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки як сума добутків часткових інтегральних показників за кожною функціональною складовою фінансово-економічної безпеки на питому вагу значимості цієї складової.

Ми погоджуємось із більшістю авторів, які рекомендують комплекс показників оцінки фінансового стану для визначення рівня фінансової безпеки, і відобразимо їх в динаміці, визначених на основі фінансової звітності одного з найбільших вітчизняних виробників товарів легкої промисловості – ТДВ «Трембіта» (рис. 1 – 4).

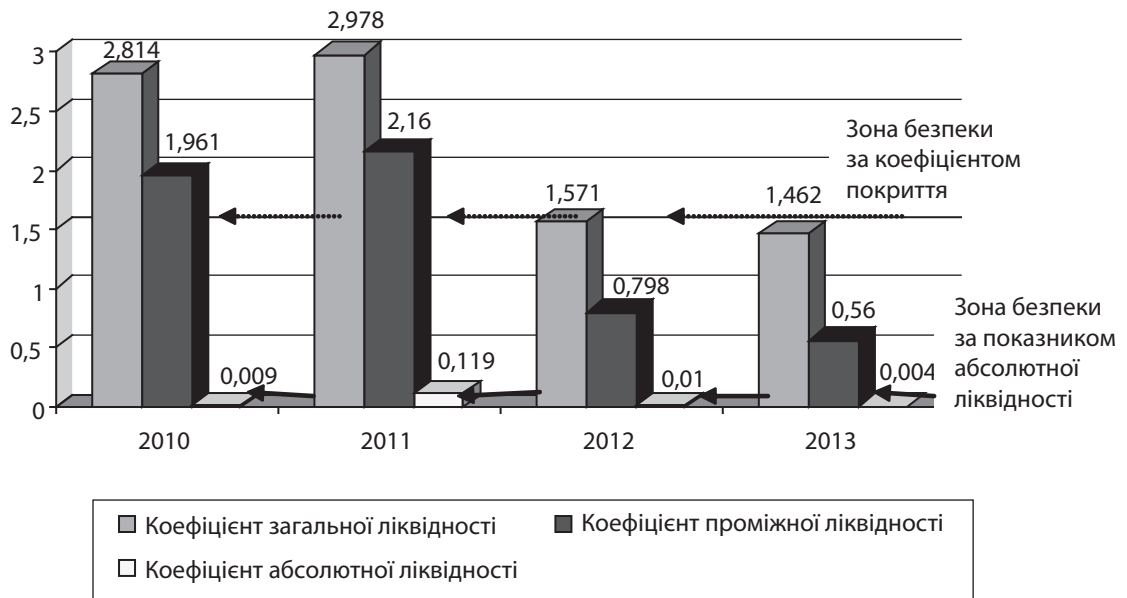

Рис. 1. Динаміка показників ліквідності ТДВ «Трембіта» за 2010 – 2013 рр.

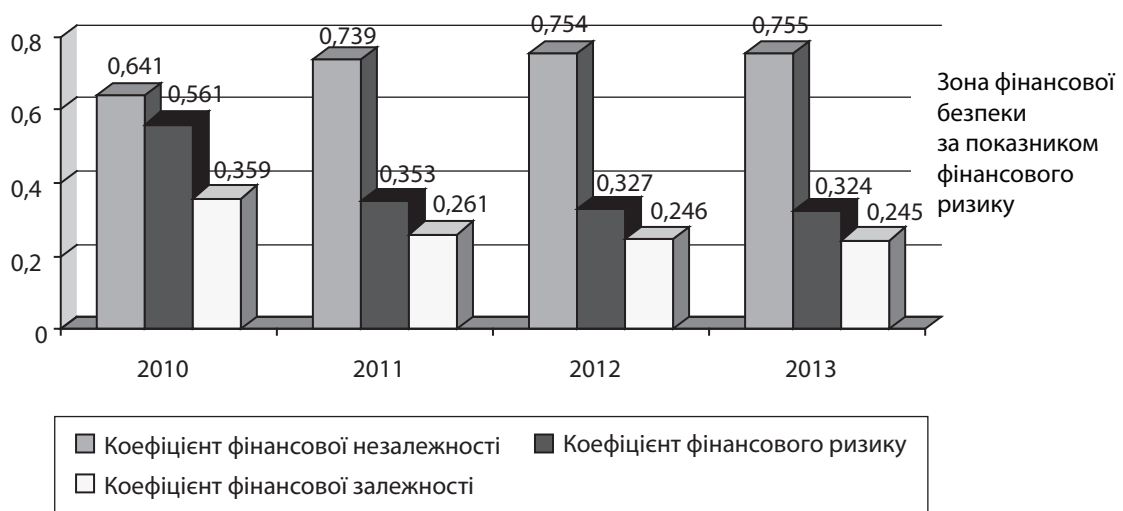

Рис. 2. Динаміка основних показників фінансової стійкості ТДВ «Трембіта» за 2010 – 2013 рр.

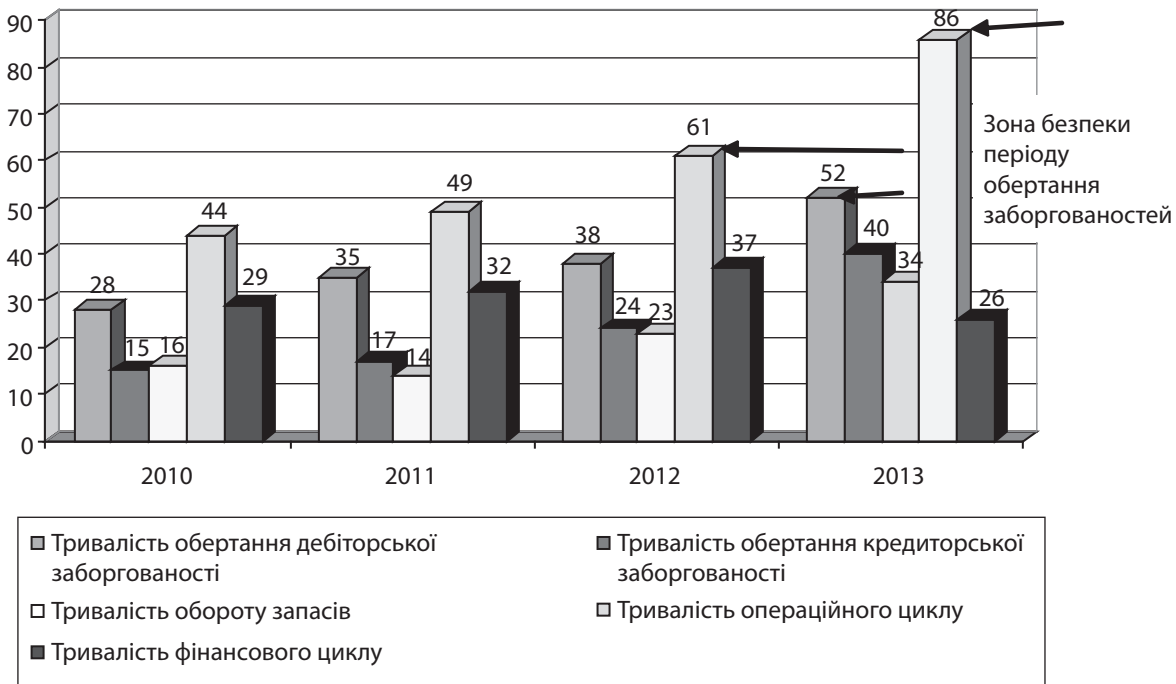

Рис. 3. Динаміка основних показників ділової активності ТДВ «Трембіта» за 2010 – 2013 рр.

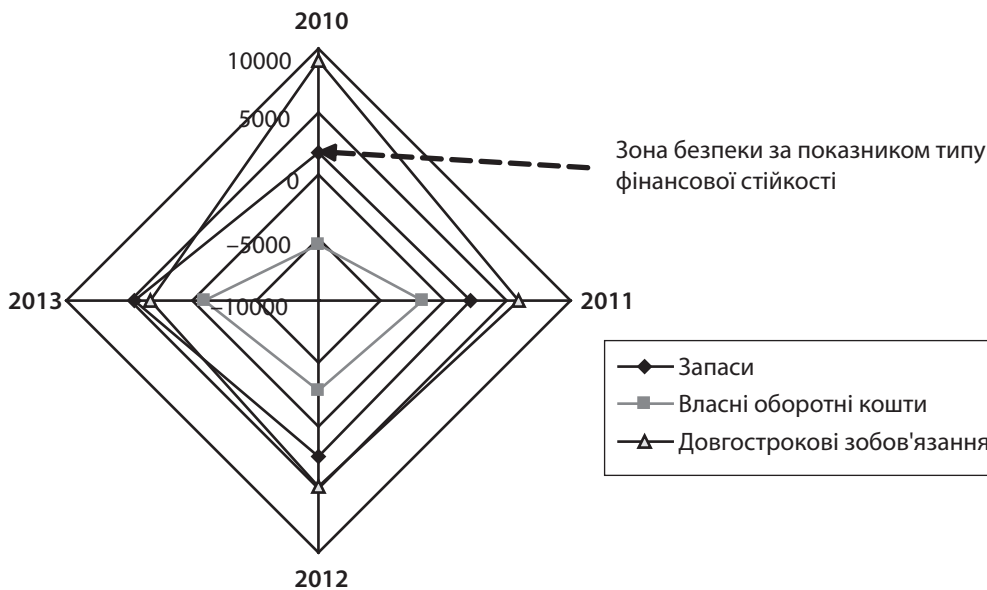

Рис. 4. Динаміка типу фінансової стійкості ТДВ «Трембіта» за 2010 – 2013 р.

Дані рисунки вказують на конкретно визначені для досліджуваного підприємства індикатори та межу, вище (нижче) якої ТДВ «Трембіта» загрожуватиме фінансова криза.

Отже, графічно даний аналіз може допомогти сформулювати точкову діагностику в системі оцінювання фінансової безпеки вітчизняних підприємств і нівелювати ризики, зумовлені неадекватною організацією системи контролю за показниками фінансового стану суб'єктів господарювання.

ВИСНОВКИ

Враховуючи особливості сучасних умов господарювання, вітчизняні суб'єкти не просто повинні, а зобов'язані прогнозувати розвиток ймовірних кризових

явищ, забезпечувати, якщо не ефективно, то хоча б стабільну власну фінансову діяльність. Це завдання є комплексним і охоплює такі функціональні складові:

- ✦ створення постійно діючої системи моніторингу на підприємстві (так званої системи раннього попередження та реагування) з метою своєчасного виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів, що зумовлюють фінансову кризу;
- ✦ формування системи відповідних показників (індикаторів) з метою виявлення певних шансів розвитку підприємства як основи формування його безпеки;
- ✦ розробка і реалізація заходів щодо запобігання різного роду кризам і банкрутству;

- ✦ контроль за виконанням розроблених заходів щодо формування фінансово-економічної безпеки;
- ✦ оцінювання отриманих результатів з метою внесення необхідних коректив з використанням фінансового інструментарію.

Також огляд існуючих підходів і методик щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства вказав на такі недоліки (прогалини), що мають місце при їх формуванні в умовах сьогодення:

- ✦ використання для порівняння нормативних значень показників слід віднести до негативної сторони оцінювання, оскільки, по-перше, вони для різних сфер економіки є неоднаковими, на галузевому рівні потребують постійного перерахунку, а по-друге, галузева специфіка діяльності підприємства вимагає для кожного з них диференційованого підходу до визначення нормативів ліквідності, рентабельності тощо;
- ✦ відсутнє урахування впливу факторів зовнішнього середовища, що, з огляду на ієрархічність системи фінансової безпеки, є вкрай важливим;
- ✦ є нагальна потреба у серйозній розробці та впровадженні інтегрованих рейтингових підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, що нівелює недоліки існуючих підходів і підвищить їх адекватність ринковим умовам.

Аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства показав, що питання вибору критеріїв (індикаторів) оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, системи показників, що її характеризують, і самих методичних підходів до визначення рівня фінансово-економічної безпеки є дискусійним і потребує подальшого дослідження. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Ареф'єва О. В.** Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К.: Європейський університет, 2004. – 170 с.
2. **Барановський О. І.** Фінансова безпека / О. І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
3. **Белоус Н. Д.** Дослідження методичних підходів щодо оцінки економічної безпеки підприємства / Н. Д. Белоус // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 6. – С. 124 – 129.
4. **Бланк І. А.** Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр Эльга, 2001. – 528 с.
5. **Васечко Л. І.** Огляд понятійного апарату фінансово-економічної безпеки підприємства / Л. І. Васечко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 9. – С. 115 – 118.
6. **Горячева К. С.** Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65 – 67.
7. **Ермошенко М. М.** Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Ермошенко. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2001. – 309 с.
8. **Ермошенко М. М.** Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія / М. М. Ермошенко, К. С. Горячева. – К.: НАУ, 2010. – 232 с.
9. **Іващенко О. В.** Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О. В. Іващенко, П. М. Четверіков [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>

10. **Ільяшенко С. Н.** Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12 – 19.

11. **Корбутяк А. Г.** Взаємозв'язок економічної безпеки держави та підприємства / А. Г. Корбутяк // Матеріали ювілейної міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні виміри розвитку економіки в умовах глобалізації». – 15 жовтня 2014 р. – Чернівці, 2014. – С. 58 – 61.

12. **Пастернак-Таранушенко Г.** Економічна безпека підприємства в умовах ринку / Г. Пастернак-Таранушенко, Г. Лобза // Вісник НАН України. – 1994. – № 7-8. – С. 109 – 115.

13. **Портнова Г. О.** Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qE6kNznxhdQJ:ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/25447/1/1%2520Portnova_GO_stattya.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

14. **Свіщ О. О.** Аналіз методів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства / О. О. Свіщ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/32211/1/62.pdf>

15. **Черниш О. В.** Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища / О. В. Черниш, І. О. Тарасенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 3. – Т. 2. – С. 117 – 119.

16. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко, Т. Ю. Белікова и др. ; под. общ. ред. Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко. – Донецк : Юго-Восток, ЛТД, 2003. – 327 с.

REFERENCES

Aref'ieva, O. V., and Kuzenko, T. B. *Planuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv* [Planning for economic security]. Kyiv: Yevropeyskyi universytet, 2004.

Baranovskiy, O. I. *Finansova bezpeka* [Financial security]. Kyiv: Feniks, 1999.

Bielous, N. D. "Doslidzhennia metodychnykh pidkhodiv shchodo otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Investigation of methods to assess economic security]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 6 (2012): 124-129.

Blank, I. A. *Upravlenie finansovoy bezopasnostiu predpriatiia* [Management of financial security company]. Kyiv: Nika-Tsentr; Elga, 2001.

Chernysh, O. V., and Tarasenko, I. O. "Finansova bezpeka pidpriemstva v umovakh kryzovoho seredovyschcha" [Financial security company in crisis environments]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu*, vol. 2, no. 3 (2009): 117-119.

Horiacheva, K. S. "Finansova bezpeka pidpriemstva. Sutnik ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky" [Financial security company. The essence and role in the system of economic security]. *Ekonomist*, no. 8 (2003): 65-67.

Ivashchenko, O. V., and Chetvierikov, P. M. "Systema finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [The system of financial and economic security]. <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>

Ilyashenko, S. N. "Sostavliaiushchie ekonomicheskoi bezopasnosti predpriatiia i podhody k ih otsenke" [Components of economic security and approaches to assessment]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 3 (2003): 12-19.

Korbutiak, A. H. "Vzaimozv'iazok ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta pidpriemstva" [The relationship of economic security and enterprise]. *Innovatsiini vymiry rozvytku ekonomiky v umovakh hlobalizatsii*. Chernivtsi; 2014.58-61.

Lysenko, Yu. G. et al. *Korporativnoe upravlenie krupnym promyshlennym kompleksom* [Corporate Governance large industrial complex]. Donetsk: Yugo-Vostok, LTD, 2003.

Pasternak-Taranushenko, H., and Lobza, H. "Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh rynku" [Economic security company in the marketplace]. *Visnyk NAN Ukrainy*, no. 7-8 (1994): 109-115.

Portnova, H. O., and Antonenko, V. M. "Finanova bezpeka pidpriemstv: suchasni pohliady shchodo sutnosti ta otsinky" [Financial security company: current views about the nature and evaluation]. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qE6kNznxhdQJ:ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/25447/1/1%2520Portnova_GO_stattya.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

Svishch, O. O. "Analiz metodiv otsinky rivnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Analysis methods for as-

sessing the level of financial and economic security]. <http://eprints.kname.edu.ua/32211/1/62.pdf>

Vasechko, L. I. "Ohliad poniatinnoho aparatu finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Overview of the conceptual apparatus of financial and economic security]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 9 (2012): 115-118.

Yermoshenko, M. M. *Finanova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehii i zabezpechennia* [The financial security of the State, the national interest, the real threat, strategy support]. Kyiv: KNTEU, 2001.

Yermoshenko, M. M., and Horiacheva, K. S. *Finanova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemnytstvo* [The financial component of economic security: the state and business]. Kyiv: NAU, 2010.

УДК 658.15:005.21

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© 2014 ОЛІЙНИК Т. В.

УДК 658.15:005.21

Олійник Т. В. Адаптивні стратегії фінансового управління на підприємстві

Мета статті полягає у виділенні адаптивних стратегій фінансового управління на підприємстві. Визначено адаптацію як процес пристосування, що супроводжує функціонування та розвиток підприємства. Аналізуючи наукові праці багатьох учених, у статті виділено такі види адаптивності, як пасивна та активна, що відрізняються характером реакції підприємства на вплив змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Визначено, що метою адаптивного фінансового управління є пошук найбільш ефективних варіантів прийняття та реалізації рішень, спрямованих на функціонування та ефективний розвиток промислового підприємства в конкурентному середовищі. Для вирішення завдання забезпечення адаптивності фінансового управління та розвитку підприємства в статті виділено організаційні форми та інструменти (стратегії пасивного виживання, стратегії активного виживання та стратегії активного впливу на зовнішнє середовище), організаційні способи, форми та заходи стратегічної адаптивності, що відповідають процесам управління на підприємстві.

Ключові слова: адаптивність, активна адаптація, пасивна адаптація, підприємство, адаптивні стратегії, фінансове управління.

Бібл.: 11.

Олійник Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: rudik-13-13@mail.ru

УДК 658.15:005.21

Олейник Т. В. Адаптивные стратегии финансового управления на предприятии

Цель статьи заключается в выделении адаптивных стратегий финансового управления на предприятии. Определена адаптация как процесс приспособления, сопровождающего функционирование и развитие предприятия. Анализируя научные труды многих ученых, в статье выделены такие виды адаптивности, как пассивная и активная, отличающиеся характером реакции предприятия на воздействие изменений во внешней и внутренней среде. Определено, что целью адаптивного финансового управления является поиск наиболее эффективных вариантов принятия и реализации решений, направленных на функционирование и эффективное развитие промышленного предприятия в конкурентной среде. Для решения задачи обеспечения адаптивности финансового управления и развития предприятия в статье выделены организационные формы и инструменты (стратегии пассивного выживания, стратегии активного выживания и стратегии активного воздействия на окружающую среду), организационные способы, формы и методы стратегической адаптивности, соответствующие процессам управления на предприятии.

Ключевые слова: адаптивность, активная адаптация, пассивная адаптация, предприятие, адаптивные стратегии, финансовое управление.

Библ.: 11.

Олейник Татьяна Владимировна – кандидат экономических наук, преподаватель кафедры финансов, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: rudik-13-13@mail.ru

UDC 658.15:005.21

Oliinyk T. V. Adaptive Strategies of Financial Management in the Enterprise

The article is aimed at the selection of adaptive strategies for financial management in the enterprise. The adaptation as a process of customization, accompanying the functioning and development of the enterprise, was determined. Analyzing the works of numerous scientists, the article highlights such types as passive and active adaptability, distinguished by the nature of the enterprise's reaction on changes in the external and internal environment. It was determined, that the adaptive management aims to find the most effective options for making and implementing decisions as to the functioning and effective development of an industrial enterprise in the competitive environment. To solve the problem of providing the adaptability of financial management and business development, organizational forms and tools (passive survival strategies, active survival strategies and strategies of the active influence on the environment), organizational means, forms and methods of strategic adaptability, relevant to the management processes in the enterprise, were highlighted.

Key words: adaptability, active adaptation, passive adaptation, enterprise, adaptive strategies, financial management.

Bibl.: 11.

Oliinyk Tetiana V. – Candidate of Sciences (Economics), Lecturer of the Department of Finance, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: rudik-13-13@mail.ru